

מראי מקומות- קידושין ע"ב

ראי' מהגמ' כאן, דלכאו' יש להק', מה קמ"ל תלמודא בהאי מילתא, ורבנו הקדוש גופי', למאי הלכתא ניבא דבר זה. אע"כ ללמדנו בא דאפי' אם נראה לחכמים שמפני שהן מנדין אותו יצא לתרבות רעה, מ"מ לא יניחו מדבר זה, ומנדין אותו. והט"ז תמה על עצם הדין, איך נחוש לאיסור שעושה זה, ובשביל כך נביאהו למקום אשר כל באיה לא ישובון (וע' בנקודות הכסף שכ' שצריכים לעשות כן, דאל"כ בטלה דין ישראל). ודחה הראי' שהביא מסוגיין, דעיקר כוונת רבי בכל נבואתו הי' לגלות הפסולים שהיו שם. וע"ז אמר דגם היום יש שסרו מאחרי ד', ולכן יש גם להתרחק מהם. דהיינו, דלכאו' ק', הרי זהו דבר מפורסם, ולמה הי' צריך רבי לגלות זה לנו. וביאר הט"ז, דודאי לא היו צריכים אזוהרת רבי לזה, אלא ע"כ שכוננתו של ר' יהודה הי' להוכיח שנבואה שדבר בו בשאר הדברים שאמר, אף שלא היו ברורים להם, היו ג"כ אמת, ובא זה וגילה על זה.

(ד) **ללמדך, שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנא' זורח השמש וכו'-** בביאור הדרשה, כ' המהרש"א, דכפשוטו הול"ל רק חד שמש, או זורח ובא השמש, או זורח השמש ובא אל מקומו. ומדכתי' שמש ב' פעמים, ע"כ בא לרמז על ב' שמשים, דהיינו ב' צדיקים. והעיון יעקב ביאר דהי"ל לכתוב ובא השמש זורח השמש, כסדר הבריאה, דהיום הולך אחר הלילה, ומדכתי' להיפוך, ע"כ בא לרמז שהקב"ה זורח שמש של צדיק א' קודם שבא השמש של צדיק אחר, דלעולם מקדים הרפואה קודם המכה.

(ה) **רב ושמואל, חד אמר לטובה, וחד אמר לדעה- כ' העיון יעקב דבאמת לא פליגי, מדאמר ד' אלקים, הי' מתאונן בין על מדת הדין, ובין על מדת הרחמים, וכל אמורא בא לפרש א' מהם, אבל באמת כוונתו הי'**

לשניהם [אולם לפ"ז ק', מהו הביאור ב"שמואל לטעמינו, דפרש"י דכיון דשמואל לית ליה הא דעבדים נשתלחו למישן, לכן אמר דמושכני הרי הוא כגולה ליוחסין, ולפי העיון יעקב, הרי אין שום מח', רצ"ע].

(א) **איתתא הוא דבעא מיניהו ולא יהבו ליה- ע' ברש"י ותוס' שהביאו פירוש בגמ' דאיתתא לא יהבו ליה לר"פ, ולכן אמר דעירבו בהו כותאי. וכ' רש"י דקשה לומר כן, ותוס' כ' דח"ו שיעלה בדעתו וכו'. וע' בהערות הגרי"ש שהעיר על רש"י, למה הביא פשט זה וכ' עליו בל' "פרוזה" כ"כ, הרי באמת ח"ו לומר כן. וביאר, דלא הבין רש"י דפי' זו ס"ל דר' פפא הי' רוצה לנקום מאנשי אותו מקום, אלא דכיון דלא רצו ליתן לא אשה, ולא הי' טעם מספיק בדבר, א"כ סבר ר' פפא דמשמים הי' שלא יתערב באותה משפחה, וע"כ משום שיש פסול בהם. וע"ז כ' רש"י, דמ"מ קשה לו לומר כן, שיש להביא ראי' מזה שיש להם פסולים.** [נאבל לכאו' מתוס' משמע דהבין כפשוטו, מדכ' ח"ו וכו'. ועוד אולי יש לצדד ברש"י דס"ל דודאי לא הי' צד נקמה אצלו, אלא דכוונת הגמ' הוא דכיון שהי' לו איזה נגיעות, א"כ לא הי' שייך לקבל עדותו ע"ז.]

(ב) **לא תציתו ליה, יבמה היא דנפלה ליה התם- כ' הבית יהודה, אין הביאור שחשדו לשקר משום זה, אלא קיי"ל דכל ת"ח שאומר דבר הלכה בשעת מעשה, אין שומעין לו, להכי אמר לא תציתו ליה, יבמה נפלה לו, וא"כ כשעת מעשה הוא ואין שומעין לו, להכי אמר להו אטו דידי הוא, וכו'. ובהערות להגרי"ש פי' באו"א, דהגמ' סבר דפסק של ר' איקא הי' מכח מעשה רב, שראה שהתירו לא' מהחכמים לישא אשה משם (אף דחכמים היו מקפידין שלא לישא אף ממשפחות שנטמעו), ואמר עלה אביי, בשלמא אם היו מתירין לו אשה בנשואין דעלמא, שפיר יש לו ראי' ממעשה רב, אבל מה שהתירו הי' המעשה מיבמה ליבם, ובזה דוקא התירו, דמצות יבום קודמת למצות חליצה (ולא הי' אלא חומרא, כיון דמעיקר הדין היו מותרים כיון שכבר נטמעו), אבל איך נלמד מזה היתר לנשואין דעלמא.**

(ג) **ושמתניהו ר' אחי ברבי יאשי' ואישתמוד- כ' הרמ"א (יו"ד של"ד, א') בשם התרומת הדשן (קל"ח) דמנדין מי שהוא חייב נידוי, אפי' אם יש לחוש שע"י כן יצא לתרבות רעה. וע' בט"ז (א') שהביא לשון התרוה"ד, שהביא**

לענין נתינים (אף שאין שייך שיהיו נתינים חדשים לימות המשיח), דהיינו ודאי יהי' האיסור נתינים נוהגת, אלא דאותן שנתערבו עם ישראל יהיו מותרים (אפי' הידועים), אבל אותן שלא נתערבו כלל, עדיין יהיו באיסורן. עוד הביא מהראב"ד דהביאור בהא דאליהו בא לטמא ולטהר, וכו', היינו שיבא ומפרישן, אלא דאח"כ יהיו טהורין. **אולם** ע' בהר"ן (ריש ל: בדפיו), שהביא שי' הרמב"ן, ותמה עליו, הרי אמר ר' יוסף, דאי לאו דהל' כר' יוסי, הי' אליהו מפיק מינן צורני צורני, ומדאמר "מינן", משמע שלא היו ידועין, ועוד, אם היו ידועין, מה אתא לאשמעינן. אלא לכאו' משמע דבאמת נח' ר"מ ור' יוסי בשאינן ידועין, והיכא שהם ידועין, כ"ע מודו שיהיו עדיין באיסורן. וכ' הר"ן, דלפי זה נמצא שאין חילוק בין עוה"ז לימות המשיח לפי ר"י ור"מ, ומדגילה הקרא דלעתיד לבא יהיו הנטמעין טהורין, מבואר דגם בעוה"ז יהי' כן, דאין סברא לחלק. עוד צידד דאולי ר"מ ור"י פליגי בין בודאי ובין במטומעין, ומאן דאמר דכסף מטהר ממזרין, ומשפחה דנטמעה נטמעה, היינו דס"ל כר' יוסי לענין נטמעה, וכר"מ לענין ודאין.

(ח) הל' כר' יוסי- הק' התוס' הרא"ש, למה צריכין לפסוק הלכתא למשיחא. וכ' דאם ס"ל דר"י מיירי בממזרים שאינם ידועים, אז ניחא, דאם א' רוצה להתרחק ממשפחות שאינן ידועות, דלמא לעתיד לבא נמצא פסול בהם, בזה אמר הגמ' דאין צריך לחוש לזה, דלעתיד לבא לא יטמא אותן משפחות שלא היו ידועות (ולפי מש"כ הר"ן הנ"ל ג"כ ל"ק, דס"ל דמח' ר"מ ור"י הוא בין לזמן הזה ובין לימות המשיח [ובאמת צ"ע מש"כ התוס' הרא"ש, דאם נח' ר"מ ור"י בממזרים שאינם ידועים, א"כ לכאו' נח' גם בזמן הזה, וא"כ מהו הקו' בכלל]). וע"ש דשקיל וטרי בהאיך פליגי, וסיים דפליגי במטומעין, אבל בידועין גם ר' יוסי מודה, ולכן שפיר פסק כר' יוסי, וכנ"ל. ועוד תי' בשם ר' חיים דמה שהקשינו במקו"א הלכתא למשיחא, היינו רק היכא דאף בזמן משיח אין הדין נוגע אא"כ עושה עבירה, "דכיון דאף למשיחא אין צריך, ממילא לא איבעי לי' למיפסק הלכתא" [ולכאו' כוונתו, שלא יהיו עבירות בזמן משיח, ולכאו' דלא כמו שבפשטות מבואר בדעת הרמב"ן הנ"ל, וצ"ע בזה].

(ו) ושמואל לטעמי' דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות ואי"צ גט שחרור- פרש"י, מאחר שגזלום מהם ונתיאשו בעליהם מהם, הרי הם הפקר. והעיר בהערות להגרי"ש, הרי מי שמוכר עבדו לעכו"ם, אע"פ שהגוי אינו קונה הקנין איסור, ודאי אין העבד יוצא לחירות, דהקנין איסור לא פקע עי"ז דנמכר לעכו"ם. ומ"מ מבואר בסוגיין דע"י קנין של כיבוש אלים טפי, ומפקיע גם הקנין איסור שבו. והביא בשם התוס' רי"ד, וכן מבואר ברש"י כאן, דהיכא שיש כיבוש יש ג"כ יאוש, וביאר הגרי"ש דהיינו דהמציאות מצד עצמו של כיבוש הוא מציאות של יאוש, ולא דצריכין שמייאש בפועל [וצע"ק, הרי גם כשמוכרו לגוי, הרי הוא ג"כ מייאש מלהיות בעלים עליו, ומ"ש]. והוא פי' עוד באו"א, דמצינו דכיבוש הוא קנין אלים משאר קנינים (ומביא ראי' לזה מהא דגוי יכול להיות לו איזה קנין הגוף בישראל כשקנאו בתורת כיבוש, אבל היכא דלקחו מישראל אחר, אין הע"ע אצלו אלא בתורת משכון). וא"כ, אפי' בלא דין יאוש, הרי הגוי עוקר העבד כנעני לגמרי מרשות הישראל ע"י הכיבוש, וא"כ הו"ל עבד שאין רשות רבו עליו, ויוצא בלא גט שחרור.

(ז) ממזירי ונתיני טהורים לעתיד לבא, דברי ר' יוסי, ר' מאיר אומר אין טהורים- ע' ברמב"ן (עא., הבאנו דבריו שם בקיצור) שהבין דנח' בממזרים ידועים, דר' יוסי ס"ל דאף ממזרים ידועים יהיו טהורים, ור"מ ס"ל דיהיו טמאים. אבל משפחה שנטמעה כבר, בזה כ"ע מודו דטהורין. וקיי"ל כר' יוסי, דאפי' ממזרים ודאים יהיו טהורין, ומה דאי' לעיל דאליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב, היינו בפסול עבדים וחללים, דהפסולים נשאר פסולים. ובביאור הא דמשפחה שנטמעה נטמעה, כ' הרמב"ן שהוא משום דמדאורייתא ספק ממזר מותר, ורק מדרבנן אסור, וא"כ אמרו דאם נטמעה, לא גזרו רבנן [כן משמע מדבריו, וכן הבין הגרי"ש]. והא דנח' ר"י ור"מ, היינו לענין ממזרים ודאים לעתיד לבא, האם יהיו טהורים או לא. ואין הביאור דמצות לא יבא ממזר בקהל ד' תבטל, אלא הוראת שעה היתה שאותן ממזרים שלדורות יהיו טהורים [ותמוה, האם יהיו ממזרים חדשים לימות המשיח, ובפרט הרמב"ן לשיטתו דס"ל דבימות המשיח אין בחירה כ"כ, ואולי כוונתו במי שמונה קודם ביאת משיח, ונולד הממזר אחר ביאתו, וצ"ע]. וכך